

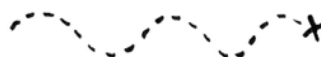
Kritklipporna på **Rügen**

Caspar David Friedrich (1774 – 1840) är en av romantikens allra största mästare. Av hans många verk är flertalet landskapsbilder, som hämtar inspiration från norra Tyskland, inte minst Östersjökusten. Hans bilder av kritklipporna på Rügen, eller dramatiska bergslandskap eller panteistiskt avbildade skogar och träd, är berömda.

Han föddes och växte upp i Svenska Pommern, i universitetsstaden **Greifswald**, i en barnaskara på tio. Hans grundläggande studier bedrev han vid Konstakademien i **Köpenhamn** på 1790-talet. Innan dess hade han dock hunnit med att studera estetik och litteratur för Thomas Thorild i Greifswald. År 1805 vann han en tävling i **Weimar** arrangerad av Goethe, och fick på så sätt sitt publika genombrott som konstnär. Han livnärde sig som fri konstnär, en av de första i den europeiska konsthistorien. I 30-årsåldern flyttade han till **Dresden** där han sedan levde resten av sitt liv. Han gifte sig 1818 med Christine Caroline Bommer och fick tre barn.

Friedrich är den tyska romantikens store mystiker. Hans landskap är laddade med symboliska och känslomässiga undertoner. Naturen och betraktandet av den är den röda tråden i Friedrichs verk. I flera av dem finns en eller flera personer i förgrunden (Die Rückenfigur) som liksom vi, skådar bort mot horisonten, ut över ett sublimalt landskap. Vi identifierar oss på så sätt med hans huvudpersoner och delar deras blick och förundran. Man brukar säga att han är mästare på att gestalta längtan, längan efter något som undflyr oss. Att säga att hans måleri är djupt andligt är närmast en truism. Det är också helt logiskt att Friedrich är den förste konstnär i Europa som avbildar ett landskap på en altartavla (Tetschen-altaret).

Han frammanar oerhört effektivt det sublimala genom skildringen av underbara trädformationer, kullar, berg, hav, horisonter, morgondimma och ljuseffekter kring soluppgång och solnedgång. Somrarna 1801 och 1802 tillbringade han på Rügen. Han skissade då flera av de verk som skulle komma att bli klassiker inom det romantiska måleriet. Ingen har som Friedrich behandlat motiven från Östersjökusten, med intensitet och innerlighet. Om han skildrar mänsklig aktivitet är det ofta livet vid havet, i hamnar, kring båtar som vi får se.

Den svenske poeten Per Daniel Amadeus Atterbom besökte honom i hans ateljé i Dresden, och kallade honom "en mystiker med pensel". Den strängt introverte Friedrich var svår att förstå sig på, men om man lyckades tränga igenom skalet fann man en man med avväpnande charm och vänlighet. "Den som inte ser en värld inom sig själv bör ge upp måleriet", har han sagt och förklarar därmed sin ytterst spartanska livsstil och viljan att helt uppgå i sitt konstnärliga skapande. Friedrichs målningar är i dag spridda på en lång rad nordtyska museer: Alte nationalgalleri och schloss Charlottenburg i **Berlin**, Hamburg kunsthalle, museer i **Dresden** och **Leipzig**.

Kritklipporna på Rügen är idag en del av nationalparken Jasmund, på öns norra del. Den mäktigaste toppen, som överblickar havet och som kallas kungatronen (Königstuhl) nås numera enbart genom en avgiftsbelagd promenadväg. Turistindustrin ska ha sitt. Om det innebär ett hinder för oss att dela Friedrichs mystiska upplevelser så finns det gott om andra platser på Rügen att njuta av. Den som inte vill vandra kan beskåda de vackra klipporna från havet. Antingen som något man får på köpet när man anlöper hamnen i Sassnitz/Mukran med färjan från Trelleborg, eller med den lilla turbot som utgår från **Binz**, någon mil söderut.

Caspar David Friedrich dog 1840 som en tämligen bortglömd och fattig man. Han hade då drabbats av flera slaganfall och hade svårt att teckna och måla. Han ansågs av samtiden som märklig och egen, alltför excentrisk i sin inriktning. Själv förhöll han sig till sin konst och sitt eftermäle på följande sätt:

Jag är inte så svag, att jag underkastar mig tidens krav, när dessa går emot mina övertygelser. Jag spinner en puppa runt mig själv; andra får göra detsamma. Jag överlämnar åt historien att avgöra vad som kommer ut: en vacker fjäril eller en mask.

